



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Присвячено Всесвітньому дню психічного здоров'я
(World Mental Health Day)*

10 жовтня 2025 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ



Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
**СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Присвячено Всесвітньому дню психічного здоров'я
(World Mental Health Day)

10 жовтня 2025 року



Видавництво
«Юридика»
2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

ЦІЛЬМАК Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

АФОНІН Дмитро Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

БУДЯЧЕНКО Ольга Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ГУРІН Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ДЖЕЖИК Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

САМАРА Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ТАТЬЯНЧИКОВ Андрій Олександрович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ШМАЛЕНКО Юлія Іванівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори

Сучасна психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів С91 Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 262 с.

ISBN 978-617-8574-65-9

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30918>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітньому дню психічного здоров'я (м. Одеса, 10 жовтня 2025 р.).

УДК 159.9'6(062.552)

© Автори, 2025

© Національний університет

ISBN 978-617-8574-65-9

«Одеська юридична академія», кафедра психології, 2025

Далакова Марія Георгіївна
магістрант ОП «Психологія»
Центру заочного та дистанційного навчання
Національний університет «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: **Самара Ольга Євгенівна**,
кандидат психологічних наук, доцент

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30985>

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ СМИСЛИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ГРОШОВОГО МИСЛЕННЯ ТА ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ ОСОБИСТОСТІ

У сучасному суспільстві, що переживає кризу цінностей і період глобальної невизначеності, фінансова поведінка особистості дедалі більше виходить за межі суто економічного аналізу. Попри активне просування фінансової грамотності та зростаючу доступність інформації про управління особистими фінансами, спостерігається парадоксальна ситуація: навіть володіючи необхідними знаннями та маючи достатні ресурси, багато людей не досягають фінансової стабільності та продовжують відтворювати деструктивні патерни фінансової поведінки. Це свідчить про те, що справжні витoki фінансових проблем лежать значно глибше за економічну некомпетентність чи недостатню обізнаність – у сфері екзистенційних смислів та ціннісних орієнтацій особистості, що формують глибинну мотиваційну структуру її відношення до грошей та фінансових рішень.

Метою дослідження є комплексний аналіз взаємозв'язку між грошовими сценаріями особистості та її екзистенційно-смысловою сферою, а також перевірка гіпотези про те, що грошові переконання є вторинними психологічними утвореннями, які формуються як захисні механізми від екзистенційної тривоги в умовах втрати або розмивання особистісних смислів. Такий підхід дозволяє розглядати фінансову поведінку не як ізольований феномен економічної активності, а як прояв глибинних екзистенційних процесів, що відбуваються в структурі особистості.

Методологічну базу дослідження становить синтез кількох фундаментальних теоретичних підходів, що забезпечує багатовимірне розуміння досліджуваного феномену. Насамперед, це екзистенційна психологія, представлена працями Віктора Франкла, Альфріда Ленгле, Ірвіна Ялома та Ролло Мея, яка розглядає проблеми свободи,

відповідальності, смислу, кінцевості життя та екзистенційної тривоги як базові даності людського існування. Цей підхід дозволяє зрозуміти, як фундаментальні екзистенційні питання впливають на формування ставлення особистості до грошей та фінансових ресурсів. Другою важливою теоретичною основою є концепція грошових сценаріїв Бредлі Клонца, представлена в Klontz Money Script Inventory, яка систематизує чотири основні патерни ірраціонального грошового мислення: уникнення грошей, поклоніння грошам, сприйняття грошей як маркера статусу та грошову пильність. Ця типологія надає структуровану рамку для аналізу конкретних проявів дисфункціональної фінансової поведінки. Третім компонентом методологічної бази виступає теорія копінг-стратегій Річарда Лазаруса, що дозволяє розглядати фінансову поведінку як специфічний спосіб подолання життєвих труднощів та адаптації до стресових ситуацій, пов'язуючи таким чином грошові сценарії з загальними стратегіями психологічного опанування.

На основі цієї методологічної рамки сформульовано три взаємопов'язані дослідницькі гіпотези. Перша гіпотеза стверджує, що грошові сценарії особистості функціонують як вторинні захисні механізми, що виникають у відповідь на екзистенційну тривогу, пов'язану з втратою або недостатністю життєвих смислів, виконуючи таким чином компенсаторну роль у структурі особистості. Друга гіпотеза передбачає, що високий рівень смисложиттєвих орієнтацій корелює з адаптивними грошовими установками та конструктивними копінг-стратегіями у фінансовій сфері, що проявляється у більш зрілому та функціональному підході до управління фінансовими ресурсами. Третя гіпотеза припускає, що деструктивні грошові сценарії демонструють позитивну кореляцію з низькою осмисленістю життя та унікаючими стратегіями подолання, формуючи таким чином замкнене коло дисфункціональної поведінки.

Для емпіричної перевірки цих гіпотез планується залучити вибірку дорослих осіб віком від двадцяти п'яти до п'ятдесяти п'яти років, які активно приймають фінансові рішення та несуть відповідальність за управління особистими або сімейними фінансами, загальним обсягом від вісімдесяти до ста респондентів. Діагностичний інструментарій включає переглянутий варіант опитувальника грошових сценаріїв Клонца для виявлення патернів ірраціонального грошового мислення, тест смисложиттєвих орієнтацій Дмитра Леонтьєва для вимірювання рівня осмисленості життя

та його основних компонентів, опитувальник способів подолання Лазаруса для оцінки стратегій подолання стресу в різних життєвих ситуаціях, а також авторську анкету, спеціально розроблену для дослідження екзистенційних аспектів фінансової поведінки. Аналіз отриманих даних передбачає використання кореляційного аналізу за коефіцієнтом Пірсона для виявлення зв'язків між досліджуваними змінними, регресійного аналізу для визначення предикторів фінансової поведінки та порівняльного аналізу груп з різним рівнем смисложиттєвих орієнтацій для виявлення якісних відмінностей у грошових сценаріях.

Теоретично очікувані результати дослідження передбачають виявлення статистично значущих зв'язків між рівнем смислової наповненості життя та специфічними грошовими сценаріями особистості. Зокрема, для осіб з високими показниками смисложиттєвих орієнтацій прогнозується зменшення деструктивних грошових сценаріїв, таких як поклоніння грошам або уникнення грошей, переважання проблемно-орієнтованих копінг-стратегій у фінансовій сфері та сприйняття грошей переважно як інструменту для досягнення життєвих цілей, а не як самоцілі або об'єкта емоційної залежності. Водночас, для осіб з низькими показниками смисложиттєвих орієнтацій очікується посилення компенсаторних грошових сценаріїв, що проявляється у надмірній фокусації на фінансових аспектах життя, переважання емоційно-орієнтованих та уникаючих стратегій подолання фінансових труднощів, а також амбівалентне ставлення до грошей як джерела одночасно тривоги та ідеалізованих очікувань.

Особливу увагу в дослідженні приділено очікуваним специфічним кореляціям між конкретними грошовими сценаріями та екзистенційними феноменами. Передбачається, що сценарій сприйняття грошей як маркера статусу тісно пов'язаний з екзистенційною тривогою ізоляції та відчуттям недостатньої самоцінності, де фінансові досягнення використовуються як засіб подолання страху відчуження та підтвердження власної значущості в очах інших. Сценарій поклоніння грошам, ймовірно, виконує функцію компенсації втрати екзистенційного смислу та являє собою спробу заповнити екзистенційний вакуум через накопичення матеріальних ресурсів та фокусування на фінансових цілях. Сценарій уникнення грошей може відображати більш глибокий страх свободи та відповідальності, проявляючись як втеча від необхідності приймати фінансові рішення та нести за них відповідальність. Нарешті,

сценарій грошової пильності, що характеризується надмірним контролем та тривожністю щодо фінансових питань, може функціонувати як захисний механізм проти тривоги невизначеності та потреби в передбачуваності майбутнього.

Практична значущість дослідження є багатоаспектною та охоплює різні сфери психологічної практики та освіти. Для психологічного консультування отримані результати обґрунтовують необхідність включення екзистенційного аналізу в роботу з фінансовими проблемами клієнтів, оскільки поверхнєве консультування щодо управління грошима без опрацювання глибинних смислових конфліктів може виявитися неефективним. Для фінансового коучингу дослідження пропонує теоретичне підґрунтя для розробки інтегративного підходу, що органічно поєднує навчання фінансової грамотності з психологічним опрацюванням смислових основ фінансової поведінки клієнта. У контексті психотерапії результати дослідження сприяють розумінню грошових проблем не як ізольованих труднощів, а як симптоматичних проявів глибших екзистенційних криз, що потребують відповідного терапевтичного втручання. Для освітньої сфери дослідження створює основу для формування якісно нових програм фінансової грамотності, що враховують не лише економічні, а й ціннісно-смислові аспекти відношення до грошей.

Узагальнюючи теоретичні та практичні аспекти дослідження, можна стверджувати, що грошове мислення особистості неможливо адекватно зрозуміти та ефективно трансформувати без глибокого урахування її екзистенційно-смислової структури. Деструктивні фінансові сценарії не є просто результатом недостатньої фінансової освіченості чи ірраціональних когнітивних установок, а виконують важливу психологічну функцію захисту від глибинної екзистенційної тривоги в умовах втрати або недостатності життєвих смислів. Відповідно, ефективна та стійка фінансова поведінка формується не лише через засвоєння економічних знань та навичок управління грошима, а насамперед через глибинне осмислення власних життєвих цінностей, цілей та пріоритетів, що надає фінансовим рішенням справжню смислову основу. Це означає, що робота з трансформації грошових установок та фінансової поведінки принципово потребує комплексного підходу, що інтегрує екзистенційний аналіз смислової сфери особистості, і не може обмежуватися виключно когнітивно-поведінковими техніками корекції ірраціональних переконань або освітніми інтервенціями з підвищення фінансової грамотності.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку є надзвичайно широкими та багатообіцяючими. Насамперед, актуальним є проведення лонгітюдного дослідження динаміки трансформації грошового мислення в процесі систематичної екзистенційної терапії, що дозволило б простежити причинно-наслідкові зв'язки між зміною смислової сфери та модифікацією фінансових установок. Цікавим напрямком є вивчення можливостей трансформації грошових установок через застосування спеціалізованих ігрових психотерапевтичних методів, зокрема настільної гри CashFlow, що моделює фінансові ситуації та дозволяє в безпечному середовищі досліджувати власні грошові сценарії. Важливою практичною задачею є розробка детальної інтегративної моделі екзистенційно-орієнтованого фінансового коучингу, що синтезуватиме досягнення екзистенційної психології, фінансового консультування та коучингових технологій. Особливої актуальності набуває дослідження впливу масштабних кризових соціальних подій, таких як війна або пандемія, на взаємозв'язок смислової сфери та фінансової поведінки, оскільки такі екстремальні обставини одночасно загострюють екзистенційні питання та радикально змінюють фінансові реалії життя людей.

Список використаних джерел

1. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Київ : Наш Формат, 2018.
2. Ленгле А. Person. Екзистенційно-аналітична теорія особистості. Київ : Генеза, 2012.
3. Ялом І. Екзистенційна психотерапія. Київ : Основи, 2020.
4. Klontz B., Britt S., Klontz T. Money Beliefs and Financial Behaviors: Development of the Klontz Money Script Inventory. *Journal of Financial Therapy*. 2011. Vol. 2 (1). P. 1–22.
5. Carver C. S., Scheier M. F., Weintraub J. K. Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989. Vol. 56 (2). P. 267–283.

Ключові слова: екзистенційні смисли, екзистенційна тривога, смисложиттєві орієнтації, фінансова поведінка, копінг-стратегії, психологічні захисні механізми, екзистенційна психологія.

Keywords: existential meanings, existential anxiety, meaning -in-life orientations, financial behavior, coping strategies, psychological defense mechanisms, existential psychology.

Буряк Олена Юріївна ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ ПОРІВНЯНЬ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ.	39
Вальтер Марія Олександрівна РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-СЛУЖБОВИХ ЧИННИКІВ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ ВРАЗЛИВОСТІ.	43
Вітюк Марія Сергіївна Лісовенко Анна Федорівна САМООЦІНКА ТА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я.	47
Гончар Юлія Ігорівна ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ, ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.	51
Горбачова Ангеліна Андріївна Рєпнова Тетяна Петрівна ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА ПАЦІЄНТІВ З ДЕПРЕСІЄЮ.	54
Гурін Руслан Сергійович Антіпова Катерина Ігорівна ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМАНДНОЇ РОБОТИ.	57
Гурін Руслан Сергійович Вайнберг Валерія Артурівна ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У СПІВРОБІТНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.	61
Гурін Руслан Сергійович Геращенко Олександр Сергійович РОЛЬ ЕМПАТІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ «ВИКЛАДАЧ – ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ».	64
Далакова МаріяГеоргіївна ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ СМИСЛИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ГРОШОВОГО МИСЛЕННЯ ТА ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ ОСОБИСТОСТІ.	68
Демірташ Айлін Дженгізівна Рєпнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ САМООЦІНКИ У ТРИВОЖНИХ ПІДЛІТКІВ.	73
Дубенко Юнія Олександрівна ВІД ВРАЗЛИВОСТІ ДО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ ВІДМОВИ.	76
Дубрянська Ніколь Олександрівна Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РИЗИКУ ФОРМУВАННЯ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У МОЛОДІ.	80